

Verksamhetsrapport från Livsmedelsbranschens GranskningsMan (LGM)

2009

LGM verkar inom det egenåtgärdsprogram kring hälsopåståenden, som Livsmedelsföretagen (Li) och Svensk Dagligvaruhandel gemensamt upprätthåller. Egenåtgärdsprogrammet syftar till att ge möjligheter att använda hälsopåståenden i marknadsföringen av livsmedel och verkar samtidigt för att livsmedelsbranschen i sin information med anknytning till näringspåståenden och hälsopåståenden i märkning och marknadsföring av livsmedel är hederlig, vederhäftig och följer gällande lagar och regler.

LGM har under verksamhetsåret haft till uppgift att komplettera myndigheternas tillsyn genom att verka för att livsmedelsbranschen följer Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1924/2006 av den 20 december 2006 (inklusive uppdateringar och nationella myndigheters tolkningar) om näringspåståenden och hälsopåståenden samt i övrigt egenåtgärdsprogrammet i de delar där detta fortsatt är applicerbart.

Under 2009 har LGM behandlat 14 ärenden rörande sammanlagt 33 produkter med 48 ifrågasatta marknadsföringsåtgärder i form av hälso- och näringspåståenden samt märkningar.

Närapå hälften av ärendena (6 st) har varit anmälningsfall (i 2 fall hänvisade från ReklamOmbudsmannen – RO) medan resterande delen av ärendena (8 st) har initierats på LGM:s initiativ som ett resultat av den marknadsbevakning som även ingår i LGM:s uppgifter.

Ett av anmälningsärendena har kunnat avskrivas då det inte befanns vara i strid med gällande regelverk. Tre ärenden är vilande i väntan på att EFSA ska publicera sina granskningar av för dessa ärenden relevanta (föreslagna) hälsopåståenden ("13.1 listan"). I de tre vilande fallen har de marknadsförande parterna hävdat sin rätt att

använda hälsopåståenden under eget ansvar tills kommissionens beslut om påståendet har "vunnit laga kraft", dvs sex månader efter publicering av beslutet. Ytterligare ett anmälningssärende har avskrivits efter samråd med anmälaren då ärendet även anmälts till aktuell komunal myndighet för bedömning. Resterande ärenden (10 st) har kunnat lösas i konstruktivt samförstånd mellan LGM och de parter vars marknadsföringsåtgärder ifrågasatts. Genom att företagen i fråga gjort tillfredställande förändringar i den ifrågasatta marknadsföringen har ärendena därmed kunnat avskrivas.

En stor del av ärendena utgjordes av påståenden som har bedömts vaga och opreciserade, och därmed vilseledande, då de inte åtföljts av ett specifikt hälsopåstående som får användas. I andra fall har det varit påståenden som varit felaktiga i sin utformning och som tolkats som otillåtna medicinska påståenden (8 st). Felaktiga påståenden om effekter av vitamin- och mineralberikade produkter (8 st), antioxidanter (18 st), fettsyror (8 st), fibrer/betaglukaner (5 st) probiotika (6 st) och mättnad (3 st) har också behandlats. Användande av varumärken och symboler som i sig själv kan betraktas som hälsopåståenden har ifrågasatts (2 st).

Utöver de 15 ärendena har LGM, efter önskemål från handeln, förhandsgranskat 9 nya produkter, med sammanlagt 14 ifrågasatta hälsopåståenden, på väg ut på den svenska marknaden. En av produkterna kunde inte LGM bedöma då denna visade sig vara klassad som kosttillskott vilka inte hanteras i egenåtgärdsprogrammet. Resterande produkter bedömdes i alla utom ett fall ha otillåtna hälsopåståenden på förpackningarna.

LGM har haft samarbete i form av gemensamma diskussioner om tolkningsmöjligheter av förordningen och utlåtanden från EFSA, hänvisning av ärenden respektive information om beslut i "gemensamma ärenden" med SNF, ReklamOmbudsmannen (RO) och Svensk Egenvård.

LGM har under 2009 även deltagit som föreläsare vid två utbildningsaktiviteter, primärt riktade till aktörer inom livsmedelssektorn, deltagit i diskussioner med SLV samt varit adjungerad vid styrgruppens (egenåtgärdsprogrammets) möten.

Under 2009 publicerade EFSA den första omgången av så kallade artikel 13.1-utlåtanden efter vetenskapliga granskningar. Dessa utlåtanden rör dock bara en liten del av alla de inlämnade hälsosamband som skall granskas. Det är därmed helt uppenbart att den ursprungliga tidsplanen för gransknings- och beslutsprocessen inte kommer att hålla (skulle vara avslutad 2010-01-31). Några publiceringar från kommissionen av icke godkända respektive godkända hälsopåståenden till 13.1-listan har inte skett, vilket krävs för att de ska "vinna laga kraft". Det pågår en diskussion om huruvida detta ska göras efter hand som EFSA:s granskningar publiceras eller om det ska ske först när alla granskningar är genomförda. Sannolikt kommer detta att ta åtminstone ytterligare ett år.

Det är likväl LGM:s åsikt att det inte kan anses ansvarfullt, och därmed knappast i enlighet med god marknadsföringssed, att under tidsperioden fram till publicering av kommissionens beslut (samt eventuellt ytterligare sex månader som övergångsbestämmelserna ger möjlighet till enligt artikel 28.5) använda sig av hälsopåståenden som EFSA uppenbart anser sakna vetenskaplig grund efter sin granskning av det inlämnade underlaget. I de fall EFSA gör en sådan bedömning bör berörda aktörer så snart möjligt anpassa sin marknadsföring med beaktande av EFSA:s utlåtanden.